

Il existe une version en français de cette brochure

versie 2 februari 2013

Betalen voor de crisis van de neoliberale Europese Unie of strijden voor een solidair, sociaal en ecologisch Europa?

Sinds 2007 is het allemaal 'crisis' dat de klok slaat: de vastgoedcrisis in de Verenigde Staten, het bankroet van Lehman Brothers, de eurocrisis... In het begin leek het erop dat het een zaak van de Amerikanen was, die toch verwoede beurspeculanten zijn en amateurs van gewaagde financiële constructies. Maar al vlug moesten de Europese leiders toegeven: de financiële crisis woedt ook aan deze kant van de Atlantische Oceaan.

Eerst hebben ze geprobeerd de schuld te schuiven op "frauduleuze Grieken", "luie Spanjaarden" of de "te hoge lonen van de werkende mensen", maar dat is maar een flauw manoeuvre om het fiasco van een liberaal Europa toe te dekken en om de rekening naar ons toe te schuiven.

Wat nu gebeurt was te voorzien en het werd ook voorspeld. Absolute vrijheid geven aan het kapitaal en terzelfdertijd landen met zeer uiteenlopende economische ontwikkeling dezelfde munt laten delen en ze dan nog met elkaar in concurrentie plaatsen, dat moest wel leiden tot een catastrofe.

Deze catastrofe teistert nu Europa, te beginnen met de periferie, Griekenland, Ierland, Portugal, Spanje; Italië kan de volgende dominosteen worden en zo worden nu ook de kernlanden van de Europese Unie (EU) bedreigd. Tot meerdere vreugde van de speculanten!

Verboden te helpen

Het lijkt verzonnen, maar toch is het zo: de architecten van de EU hebben verboden dat de Unie de lidstaten helpt in het geval van financiële problemen! Het is inderdaad zo dat het verdrag van Lissabon (die *remake* van de 'Europese grondwet' die in 2005 door referenda in Frankrijk en Nederland verworpen werd) uitdrukkelijk financiële hulp verbiedt aan lidstaten, hetzij door de Europese Centrale Bank (ECB), hetzij door andere lidstaten. De ECB leent wel geld aan private banken, en dit tegen lage rentetarieven; lidstaten moeten dan lenen bij deze banken tegen tarieven die des te hoger zijn naarmate hun financiële problemen prangender zijn. Wat voor 'unie' is dat, die haar leden uitlevert aan de wolven op de geldmarkten!

Onder druk van de crisis heeft de EU uiteindelijk haar eigen regels moeten opzij zetten en heeft ze een aantal fondsen opgericht van honderden miljarden euro. Maar wanneer een lidstaat beroep doet op een dergelijk fonds, wordt het de speelbal van de agenten van de zogenaamde *trojka*, bestaande uit Europese Commissie, ECB en Internationaal Monetair Fonds (IMF). Van nationale soevereiniteit blijft dan niets meer over, zoals de Grieken hebben kunnen vaststellen.

Wat een pech, zeggen sommigen, dat 'verantwoordelijke' landen het slachtoffer worden van die 'onverantwoordelijke Grieken'. Maar Ierland, de beste leerling van de Europese klas, is ook uit de gratie gevallen van de financiële markten. Nochtans heeft dit land nauwgezet het stabiliteitspact gevolgd, die opperste wet van de Europese monetaire unie. En ook de Spaanse staatsfinanciën waren tot voor de crisis voorbeeldiger dan de Duitse! Eerst een kort woordje uitleg over dit stabiliteitspact, want het is de spil geworden waarrond het neoliberale Europa draait.

Een pact dat zagezegd tot stabiliteit en groei moet leiden

Het stabiliteitspact dateert van 1997 en is een *verstrenging* van het Verdrag van Maastricht (1992). Het verbiedt staatsschulden groter dan 60% van het bruto binnenlands product (BBP) en begrotingstekorten van meer dan 3%. Maar... haast geen enkel land heeft er zich kunnen aan houden. De reden is simpel: van zodra de economie begint te slabakken, ontvangt de staatskas minder geld maar moet ze meer uitgeven. Bovendien deed een nieuw geloof zijn intrede: de staat moet 'ontvet' worden, belastingen zijn een kwaal, vooral

als ze op de rijken worden geheven. Gevolg: bedrijven betalen steeds minder belastingen; zo bv. Arcelor Mittal dat in 2009 op 1,29 miljard € winst welgeteld 496 € belastingen betaalde ! Dat heet dan *notionele intrestaftrek*. Verbaast het je dat de staatsfinanciën kwetsbaar geworden zijn?

Een rampzalig fundamentalisme: het neoliberalisme

Dit nieuwe geloof heeft een naam: het *neoliberalisme*. Zijn volgelingen (bedrijfsleiders, bankiers, politici) belijden dezelfde catechismus: de winsten moeten omhoog, en bijgevolg moeten de lonen omlaag. En inderdaad, we stellen vast dat in de hele kapitalistische wereld in de voorbije 30 jaar het aandeel van de lonen in het BBP met ongeveer 10% gedaald is terwijl het aandeel van de inkomsten uit kapitaal voor hetzelfde bedrag verhoogde. Tien procent van het BBP, dat betekent voor België 35 miljard euro die jaarlijks van bestemming veranderen.

Een financiële zeepbel als lapmiddel voor verloren koopkracht

Maar hoe kan het kapitalistisch systeem blijven voortdraaien wanneer men steeds meer produceert, zonder dat de koopkracht en de lonen op peil blijven? De sleutel voor dit raadsel heet... het financiewezen. Je verdient niet veel, maar je wil toch een huis kopen? Geen probleem, de bank zal je helpen, je handtekening en hup! Zo is de vastgoed-zeepbel ontstaan in de Verenigde Staten, met als gevolg de zogenaamde *subprime* crisis vanaf 2007.

Ook in Ierland was er een vastgoedcrisis, en nog meer in Spanje: kapitaal op zoek naar buitensporige winst liet er 'luchtkastelen' bouwen, totdat bleek dat het aanbod niet meer aan een vraag beantwoordde. En zo werden de bankiers en financiers, na een periode van vaak onverantwoord krediet, buitengewoon veeleisend, zelfs de financiering van gewone industriële projecten werd steeds problematischer. De financiële crisis werd aldus een economische en sociale crisis, met massale werkloosheid als gevolg.

De financiële knoeiboel was nog erger dan men vermoedde: de banken hadden niet alleen gespeculeerd, ze hadden ook allerlei 'toxische' producten over de hele wereld verspreid. Banken gingen door de knieën, overheden snelden ze ter hulp, zodat een crisis van privaat wanbeheer een crisis van de overheidsfinanciën werd ... en een alibi voor een aanval op het welzijn van de werkende mensen.

Een nogal merkwaardige eenheidsmunt

De neoliberale draai van de economie heeft zich vanaf de jaren 80 overal ter wereld ingezet. Maar de politieke initiatieven van de Europese Unie hebben deze trend nog verscherpt en versneld. Daardoor zijn de huidige problemen

nog erger, en er spelen zich sociale drama's af die men tot voor kort nog onmogelijk achtte in het Europa van de 21e eeuw. Nummer één van de foute beslissingen is ongetwijfeld de invoering van de eenheidsmunt, de euro.

Op het eerste zicht kan de vervanging van een groot aantal Europese munten door de euro positieve en wenselijke gevolgen hebben. Het vermindert bijvoorbeeld de mogelijkheden voor de speculanten, die net afgaan op verschillen in wisselkoers. En een gemeenschappelijke munt zou bescherming kunnen bieden aan een land met budgettaire problemen dat moet lenen op de markt.

Maar zoals we reeds zegden, werden die mogelijke voordelen van een eenheidsmunt uitgesloten door de verdragen zelf van de EU. In een monetaire unie zijn er financiële solidariteitmechanismen nodig, door fiscale herverdeling en transfers van rijke naar arme regio's. Dergelijke mechanismen bestaan in alle muntunies,... behalve in de eurozone. Het budget van de EU (1% van het BBP) laat het niet toe, de verdragen verbieden het en het idee zelf van onderlinge hulp past helemaal niet in een 'unie' die alleen maar het begrip *concurrentie* kent.

De oplossing volgens de Europese unie: steeds meer concurrentie!

De EU is bezig maatregelen te nemen die volgens haar een oplossing bieden voor de onevenwichten tussen de lidstaten. Het idee is dat de verschillende economische ontwikkelingen het gevolg zijn van verschillen in concurrentiekracht, en dat die onevenwichten kunnen vermeden worden door alles uit de weg te ruimen dat de concurrentie in de weg staat. Dit 'bijsturen' kan natuurlijk alleen gebeuren door zogezegde onpartijdige experts, die een *economic governance*, een economisch bestuur zullen opzetten.

Ze moeten daarbij volgens de EU geen fluwelen handschoentjes aantrekken, want in het verleden is al genoeg gebleken wat er dan gebeurt: de lidstaten respecteerden het stabiliteitspact niet. De EU heeft daaruit de conclusie getrokken dat de lidstaten permanent onder bewaking moeten gesteld worden. Haar boodschap is eigenlijk de volgende: "Wij van de Europese Commissie zullen de lidstaten waarschuwen, en aanbevelingen doen, en financiële sancties opleggen als ze niet naar ons luisteren. Op die manier zullen de verschillen in concurrentievermogen verdwijnen, er zullen geen economische onevenwichten meer zijn en de financiële en monetaire crisis zal dan wel verdwijnen."

Deze redenering is absurd. Om de concurrentieslag te winnen moet men een stap voor hebben op de concurrenten: lage belasting op de bedrijven, niet teveel rechten voor de werknemers, en vooral: lage lonen. Maar als de buurlanden en handelspartners ook de lonen verlagen, zullen ze je producten

niet meer kopen. De succesformule is dus niet veralgemeenbaar, en het is een logische contradictie onevenwichten door concurrentie te willen oplossen. De 'voorbeeldige' lidstaten mogen zich dan boos maken over de "onverantwoordelijke verspillers uit het Zuiden", ze hebben hun exportsucces grotendeels te danken aan de import van deze 'verspillers'.

De eurocrisis

De leiders van de EU zijn experts in het opstellen van soberheidplannen voor de Europese bevolking, maar ze slagen er niet in de neergang van hun munt tot stilstand te brengen. Sinds mei 2010 volgen de 'toppen', crisisvergaderingen en bijeenkomsten van EU en IMF elkaar op, er werden honderden miljarden in zogezegde hulpfondsen gestopt, maar de crisis blijft. Logisch: tegen de speculatie wordt niets ondernomen! De Europese leiders vinden het blijkbaar gemakkelijker het leven van miljoenen werkende mensen te verknoeien dan tegen de speculanten op te treden. Pas op de top van december 2012 (5 jaar na het uitbreken van de bankencrisis!) besliste de Europese Raad tot meer toezicht op de banken door het instellen van een 'bankenunie' onder toezicht van de Europese Centrale Bank. Maar de plannen moeten nog uitgewerkt worden, en het is niet zeker dat de ECB als betrokken partij deze rol wel kan spelen... .

Het is nu duidelijk genoeg gebleken waartoe de Europese financiële architectuur leidt. Tientallen miljoenen jongeren, gepensioneerden, werkenden en werklozen wil men er de prijs voor laten betalen. En daarmee stopt het niet: de democratie zelf dreigt de weg op te gaan van het land dat er de bakermat van is: Griekenland. Hoe kan daar sprake zijn van democratie als de agenten van de *trojka* hun intrek nemen in de ministeries om te zeggen wat allemaal nog moet geprivatiseerd worden?

Het economisch bestuur: een neoliberale putsch

Achter de rug van de burgers hebben de Europese leiders de voorbije maanden een 'economisch bestuur' ingesteld, een afschuwelijke reeks maatregelen, niet tegen de speculanten, niet om de banken te controleren, maar om de werkers te laten betalen. Hun slag is zo goed geslaagd dat Manuel Barroso, voorzitter van de Europese commissie, triomferend spreekt van een 'stille revolutie'.

De bedoeling van dit economisch bestuur is de openbare financiën en de socio-economische politiek van elke lidstaat onder curatele te plaatsen, en erin tussen te komen wanneer de Europese commissie dat nodig acht. Ze beschikt daartoe over verschillende instrumenten: het **Europees semester**,

het **Europuspact**, de **sixpack**, het **begrotingsverdrag** en misschien nog dit jaar een nieuw **Plan Van Rompuy**.

A. Het Europees semester

Het 'Europees semester' is een procedure die de lidstaten elk jaar moeten doorlopen. Ze moeten in april hun begrotingsplannen voorleggen aan de Commissie nog vóór ze door het nationaal parlement besproken werden. Er moet ook telkens een 'Nationaal hervormingsprogramma' voorgelegd worden waarin elk land aankondigt welke maatregelen het zal nemen om zijn concurrentievermogen te verhogen en zijn arbeidsmarkt te 'moderniseren'. De Europese autoriteiten beoordelen dan deze voorstellen en corrigeren ze als ze het nodig vinden. In het kadertje hieronder vind je een aantal aanbevelingen die aan België gericht werden.

het Europees semester voor België (2011, 2012)

- Het overheidstekort vlugger verminderen, niet door meer belastingen op de breedste schouders maar door minder uitgaven
- pensioenleeftijd verhogen, brugpensioenen tegengaan;
- Het systeem van CAO's en loonindexering herzien
- de werkloosheidsuitkeringen doen verminderen in de tijd naarmate men langer werkloos is
- meer BTW, minder directe belastingen
- opening van warenhuizen op zondag

B. Het wetgevend pakket, ('sixpack')

De sixpack bestaat uit zes wetteksten waarvan er vier het stabiliteitspact versterken, terwijl de twee andere zogezegde macro-economische onevenwichten moeten voorkomen. De sixpack werd door het Europees parlement en de raad goedgekeurd in het najaar 2011 en is sindsdien van kracht.

Hierdoor krijgt de Europese Commissie een ongehoorde macht. Ze kan zware financiële sancties opleggen bij niet naleving van haar aanbevelingen. Begrotingstekorten kunnen bestraft worden met een boete die voor België kan oplopen tot 1,75 miljard euro! Ook de socio-economische politiek van de lidstaten ligt nu onder de knoet van de Commissie, die kan tussenkomen in de loonpolitiek, de pensioenstelsels of wat ze maar wil (want zowat alles beïnvloedt de competitiviteit!). Ondertussen zijn zelfs twee nieuwe wetten ('2-pack') in de maak, die nog verder gaan. De begrotingsontwerpen zelf zouden jaarlijks half oktober door de EU moeten goedgekeurd worden en de

Europese Commissie zou wijzigingen kunnen vragen, dit alles nog voor het nationaal parlement zich over de begroting buigt!!

C. Het Euro+pact.

Nicolas Sarkozy en Angela Merkel stelden op 3 februari 2011 een pact voor met dezelfde bedoelingen als het Europees semester of de sixpack, maar zonder de gebruikelijke diplomatieke eufemismen. Ze eisten boudweg de afschaffing van loonindexeringssystemen, een verhoging van de pensioenleeftijd, grondwettelijke regels om de begrotingen aan de ketting te leggen. De landen die deelnemen aan het pact hebben er zich toe verbonden elk jaar toezeggingen te doen (nog bovenop hun 'Nationaal Hervormingsplan') die gericht zijn op het verhogen van het concurrentievermogen. Het verbaast niemand dat opnieuw de werkende klasse het mikpunt is: indexering, collectieve onderhandeling, lonen van ambtenaren moeten het ontgelden, *flexicurity* is de boodschap...

D. Het Begrotingspact

Alsof dat nog niet volstond, hebben de Europese leiders nog een 'begrotingspact' gelanceerd. Het is in voege sinds 1 januari 2013 (België zal het binnenkort ratificeren). Dit pact knijpt de budgettaire ruimte nog verder dicht: in plaats van 3% mag het deficit nog maar 0,5% bedragen, en dit soort willekeurige regel (die men 'Gouden Regel' noemt) moet wettelijk vastgelegd worden door elke lidstaat, "liefst in de grondwet".

E. Van Rompuy en zijn "échte economische en monetaire unie"

Blijkbaar was de Europese Unie tot nog toe maar nep, want sinds het voorjaar van 2012 werkt nep-president Van Rompuy aan een échte unie. De eurolanden zouden meerjarige contracten moeten afsluiten met de EU, met daarin maatregelen voor het 'wegwerken van rigiditeiten op de arbeidsmarkt' en het verhogen van de competitiviteit (of wat had je gedacht?). Als lokaas wordt zelfs gedacht aan een 'beperkte financiële steun' aan lidstaten die zich daarin voorbeeldig gedragen. Anderzijds wordt bekeken of het Europees Hof van Justitie contractbreuk zou kunnen sanctioneren. Het plan Van Rompuy wordt verder bekeken op de top van juni 2013.

Wat kunnen we daartegen doen ?

De politiek van de EU moet radicaal verworpen worden, vanuit een sociaal, een democratisch en een economisch standpunt. Met haar 'oplossingen' verstikt de EU de volkeren van Griekenland, Portugal, Spanje, Ierland, en andere zullen volgen als we deze 'stille revolutie' toelaten. En het is helemaal

niet waar dat er geen alternatieven zouden bestaan; sociale bewegingen hebben er al heel wat voorgesteld.

Crisissen brengen steeds heel wat ellende mee, maar ze bevatten ook de mogelijkheid tot verandering. De Europese Unie was de voorbije 30 jaar een laboratorium van het neoliberalisme. Het experiment heeft al miljoenen mensen getroffen, maar de Frankenstein's willen bewijzen dat ze gelijk hadden, desnoods door de dosissen nog wat te verhogen. Het is aan ons om ze tegen te houden en een ander experiment op te zetten, een experiment van samenwerking, solidariteit, menselijke waarden en bekommernis om deze planeet.

Daarom hebben wij de **Actiecomités tegen de soberheidspolitiek in Europa/ Comités Action contre l'Austérité en Europe** opgericht. Wij, dat zijn vrouwen en mannen, Franstaligen en Nederlandstaligen, jong en minder jong, werkend of werkloos, lid van ABVV of ACV, andersglobalisten, militanten van progressieve bewegingen, niet-individualistische individuen...

Als ook u dit Europa niet langer duldt, als ook u een ander Europa wilt en een andere toekomst voor ons en voor onze nakomelingen, dan bent u meer dan welkom: we hebben nood aan uw energie en aan uw creativiteit!

Contact comites.action.europe@gmail.com,
<http://comitesactioneurope.net>

